

MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN

**BULETINUL MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN
SERIA ARHEOLOGIE**

3 - 2011

**Editura Renaissance
București
2011**

MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN

BULETINUL MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN. SERIA ARHEOLOGIE 3

COLEGIUL DE REDACȚIE

Drd. Pavel Mirea, *Muzeul Județean Teleorman* - Redactor șef

Dr. Ecaterina Țânțăreanu, *Muzeul Județean Teleorman* - Secretar de redacție

Dr. Radian R. Andreescu, *Muzeul Național de Istorie a României*

Dr. Abraham van As, *Leiden University*

Dr. Douglass W. Bailey, *San Francisco State University*

Dr. Ioana Bogdan-Cătănicu, *Institutul de Arheologie 'Vasile Pârvan'*

Dr. Sabin Adrian Luca, *Universitatea 'Lucian Blaga' din Sibiu, Muzeul Național Brukenthal*

Dr. Steve Mills, *Cardiff University*

Dr. Cristian Schuster, *Universitatea din București, Institutul de Arheologie 'Vasile Pârvan'*

Dr. Laurens Thissen, *Thissen Archaeological Ceramics Bureau, Amsterdam*

Tehnoredactare: Pavel Mirea, Pompilia Zaharia

Corectura: Ecaterina Țânțăreanu, Mădălina Dumitru

Consultanți: Amelia Pannett (limba engleză), Cristi Marin (limba franceză)

Coperta: 'altar' (Starčevo-Criș) descoperit la Măgura, colecția Muzeului Județean Teleorman, desen Cătălina Dănilă, machetare Pompilia Zaharia

Colegiul de redacție nu răspunde de opiniile exprimate de către autori.

Correspondența, manuscrisele, cărțile și revistele pentru schimb se vor trimite Colegiului de redacție, pe următoarea adresă: MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN, str. 1848, nr. 1, cod poștal 140033, ALEXANDRIA, jud. Teleorman, ROMANIA sau prin email: redactie_BMJT@yahoo.com; pavelcmirea@yahoo.com.

Volum editat cu sprijinul Consiliului Județean Teleorman

Editura Renaissance 2011
www.editurarenaissance.ro
(Editură recunoscută C.N.C.S.I.S.)
Editor: Sorin Alexandru ȘONTEA
Telefon/fax: 031.808.91.97/0744.652118
E-mail: sorinsontea@rdslink.ro

©Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii Renaissance și Muzeului Județean Teleorman

ISSN 2065-5290
Tipar: ABSTRACT MEDIA SRL
Tel/fax: 031.808.91.97

IN HONOREM

VASILE BORONEANȚ - 80 ANI

TABULA GRATULATORIA

Radian Andreescu (București)
Mircea Babeș (București)
Alexandru Barnea (București)
Radu Băjenaru (București)
Carmen Bem (București)
Maria Bitiri Ciortescu (București)
Ioana Bogdan Cătaniciu (Cluj Napoca)
Clive Bonsall (Edinburgh)
Adina Boroneanț (București)
Marin Cârciumar (Târgoviște)
Bogdan Ciupercă (Ploiești)
Gabriel Crăciunescu (Drobeta Turnu-Severin)
Oana Damian (București)
Paul Damian (București)
Mișu Davidescu (București)
Alexandru Dinu (North Dakota)
Adrian Doboș (București)
Roxana Dobrescu (București)
Ștefan Dorondel (București)
Alexandru Dragoman (București)
Florin Drașovean (Timișoara)
Valentin Dumitrașcu (București)
Silviu Ene (București)
Alin Frînculeasa (Ploiești)
Luisa Fulga (București)
Daniel Garvăn (Piatra Neamț)
Elena Gavrilă (București)
Mihaela Golea (București)
Radu Harhoiu (București)
Peter Hügel (Arad)
Pascu Hurezan (Arad)
Ana Ilie (Târgoviște)
Cătălin Alexandru Lazăr (București)
Andrei Măgureanu (București)
Despina Măgureanu (București)
Dragoș Măndescu (Pitești)
Gheorghe Mănucu Adameșteanu (București)
Mihaela Mănucu Adameșteanu (București)
Mark Macklin (Aberystwith)
Silvia Marinescu-Bîlcu (București)
Sorina Mataca (Drobeta Turnu Severin)
Dragoș Măndescu (Pitești)
Kathleen McSweeney (Edinburgh)
Marco Merlini (Roma)
Pavel Mirea (Alexandria)
Katia Moldoveanu (București)
Alexandru Morintz (București)
Cristina Muja (București)
Alina Mușat (București)
Marian Iulian Neagoe (Drobeta Turnu-Severin)
Marian Neagu (Călărași)
Octav Negrea (Ploiești)
Cătălin Nicolae (București)
Eugen Nicolae (București)
Irina Oberlander-Târnoveanu (București)
Nona Palincaș (București)
Ion Pătrașcu (Alexandria)
Cătălin Nicolae Pătroi (Drobeta Turnu-Severin)
Constantin C. Petolescu (București)
Anca Diana Popescu (București)
Gabriel Marius Popescu (Phoenix, Arizona)
Raluca Iuliana Popescu (București)
Valentin Radu (București)
Petre Roman (București)
Alexandra Comșa (București)
Andra Samson (București)
Valeriu Sârbu (Brăila)
Cristian Schuster (București)
Andrei Dorian Soficaru (București)
Nicoaie Mirițoiu (București)
Ion Stângă (Drobeta Turnu-Severin)
Nicolae Șerban (Ploiești)
Cristian Eduard Ștefan (București)
Georgeta el-Susi (Reșița)
Meda Toderăș (București)
Ion Torcică (Alexandria)
George Trohani (București)
Alain Tuffreau (Lille)
Ecaterina Țânțăreanu (Alexandria)
Mircea Udrescu (Liege)
Gabriel Vasile (București)
Mihai Vasile (București)
Mihai Gabriel Vasile (București)
Ionel Vlad (Alexandria)
Alexandru Vulpe (București)
Vlad Zirra (București)

SUMAR
CONTENTS

Adina BORONEANȚ Arheologul Vasile Boroneanț la 80 de ani <i>The Archaeologist Vasile Boroneanț at 80 Years</i>	9
Marin CÂRCIUMARU Omul și arheologul Vasile Boroneanț <i>Vasile Boroneanț, the Man and the Archaeologist</i>	19
Adina BORONEANȚ A Suggested Chronology for the Iron Gates Mesolithic <i>O propunere de cronologie pentru mezoliticul de la Porțile de Fier</i>	21
Pavel MIREA Between Everyday and Ritual Use - 'Small Altars' or 'Cult Tables' from Măgura 'Buduiasca', Teleorman County (I): the Early Neolithic Finds <i>Între folosința cotidiană și rituală - 'altărașe' sau 'măsuțe de cult' de la Măgura 'Buduiasca', județul Teleorman (I): descoperirile din neoliticul timpuriu</i>	41
Marin Iulian NEAGOE Despre idolii vinčieni de tip 'tesalic' descoperiți în teritoriul comunei Hinova, județul Mehedinți <i>Vinča Idols of 'Thessalian' Type Discovered in Hinova Village, Mehedinți County</i>	59
Dimitrie C. BUTCULESCU (editare, note, bibliografie la notele editorului și transpunere ilustrații de Dragoș MĂNDESCU) Măgura Calonfirescu (Esplorațiune arheologică) <i>Calonfirescu Mound (Archaeological Exploration)</i>	81
Radian ANDREESCU, Katia MOLDOVEANU Considerații privind vetrele din așezarea gumelnițeană de la Vitănești 'Măgurice', jud. Teleorman <i>The Hearths Discovered at Vitănești 'Măgurice' Settlement Belonging to Gumelnița Culture, Teleorman County</i>	103
Ana ILIE Parure en terre cuite de la culture Gumelnița des sites du département de Dâmbovița (Roumanie) <i>Obiecte de podoabă din lut din cultura Gumelnița descoperite în așezări din județul Dâmbovița (România)</i>	119
Ion TORCICĂ Depozitul de lame de silex descoperit în localitatea Băbăița (jud. Teleorman) <i>Flint Blade Hoard from Băbăița (Teleorman County)</i>	133
Cătălin Nicolae PĂTROI Caracterul gumelnițean al culturii eneolitice Sălcuța <i>Gumelnița Character of the Sălcuța Eneolithic Culture</i>	143
Cristian Eduard ȘTEFAN Așezarea eneolitică de la Bârlălești - 'Stanția', jud. Vaslui. Unele considerații asupra ceramicii <i>The Neolithic settlement from Bârlălești - 'Stanția', Vaslui County. Considerations of the Ceramics</i>	155
Daniel GARVĂN Reprezentări ornitomorfe eneolitice din zona subcarpatică a Moldovei <i>Représentations néolithiques d'oiseaux découvertes dans les zones collinaires de Moldova</i>	171

Ion PĂTRAȘCU Câteva materiale arheologice descoperite în cetatea getică de la Orbeasca de Sus, județul Teleorman <i>Some Archaeological Finds from the Getic Fortress at Orbeasca de Sus, Teleorman County</i>	179
Alin FRINCULEASA, Nicolae ȘERBAN, Octav NEGREA, Valentin DUMITRASCU Date preliminare privind așezarea medievală timpurie de la Belciug, jud. Prahova <i>Preliminary Data on the Early Medieval Settlement from Belciug, Prahova County</i>	193
Bogdan CIUPERCĂ Câteva puncte de vedere privind activitățile meșteșugărești și spațiile de 'producție' între Carpați și Dunăre în secolele VIII-X <i>A Discussion of Craft Activities and 'Production' Areas between the Carpathians and the Danube in the VIII-X Centuries AD</i>	223
Ecaterina ȚÂNȚĂREANU De la răspunsurile la Chestionarul lui Odobescu la Lista Monumentelor Istorice 2010 - județul Teleorman <i>From the Responses of Odobescu Questionnaire to the List of Historical Monument 2010 - Teleorman County</i>	233
Cătălin LAZĂR, Cristina MUJA, Gabriel VASILE Cosiderații teoretico-metodologice privind studiul practicilor funerare (III): contribuțiile antropologiei fizice <i>Theoretical and Methodological Considerations in the Study of Funerary Practice (III): the Contribution of Physical Anthropology</i>	249
Prezentări de carte <i>Book Reviews</i>	269
Dragoș DIACONESCU <i>Cultura Tiszapolgár în România</i> , Bibliotheca Brukental XLI, Editura Altip, Sibiu, 2009, 433 pagini, ISBN 978-973-117-244-6 902(498.4) (Mihaela GOLEA, Luisa FULGA)	269
Victor Henrich BAUMANN <i>Noviodunum. Șantier arheologic 1995-2009</i> , Editura Granada, Tulcea, 2010, 243 pagini, ISBN 978-973-8905-90-0 (Silviu ENE)	271
Colaboratori <i>Contributors</i>	273

CARACTERUL GUMELNIȚEAN AL CULTURII ENEOLITICE SĂLCUȚA

Cătălin Nicolae PĂTROI

Abstract: *The stratigraphic sequences from Oltenia attest to the presence of Gumelnita populations in the area. The archaeological record contains frequent evidence dating from the Gumelnita period, including some of the most diverse artefact complexes discovered in the area, indicating that occupation was consistent throughout the period. This paper will compare the Salcuta type artefacts with the Gumelnita artefacts, and show that there are similarities between the materials used in their manufacture and their morphology.*

As a result of the common elements identified within the artefacts it is not yet possible to distinguish between the two south Carpathian Neolithic cultures, Salcuta and Gumelnita, even though there are chronological differences. It does appear that the Salcuta culture has its origins in Gumelnita culture, as illustrated by the materials and constructional techniques used in artefact manufacture together with the apparent approaches to spirituality.

Rezumat: *Secvențe stratigrafice din Oltenia atestă prezența populațiilor gumelnițene în zonă. Comunitățile gumelnițene nu sunt sporadice, întâmplătoare, ci destul de consistente, inventarul arheologic fiind numeros iar complexele evidențiate dintre cele mai diverse. Acest lucru ne va permite să încercăm o comparație între artefactele de tip Sălcuța și cele gumelnițene.*

În momentul de față credem că nu putem disocia cele două culturi eneolitice sud carpatice: Sălcuța și Gumelnița, chiar dacă există diferențe cronologice între cele două fenomene culturale. Mai mult, cultura eneolitică Sălcuța este de sorginte gumelnițeană, fondul material, elementele de natură constructivă și abordările spirituale și plastice ilustrând acest caracter.

Key words: *pottery; Salcuta; Gumelnita; character; identical; chronological; eneolithic.*

Cuvinte cheie: *eneolitic; Sălcuța; Gumelnița; sincronisme; analogii; tipologie; unitate.*

Mai multe secvențe stratigrafice din Oltenia atestă prezența populațiilor gumelnițene în zonă. În unele din studiile sale M. Nica (Nica 1985: 35-47; 1994: 41-59) vorbește de o secvență stratigrafică Boian V-Gumelnița I evidențiată în unele așezări din dreapta și stânga Oltului: Fărcașu de Sus (Nica 1985: 35-37), Reșca 'Cetate' (județul Olt), Dăneasa, Zănoaga (județul Dolj) - în stânga Oltului, Dobrești 'Valea Sărtăluului', Cârcea 'Viaduct' (în Valea Jiului) (Nica 1985: 42) și Hotărani (județul Olt) (Nica 1971: 5-32).

O altă situație stratigrafică din zona râului Olt, prezentă la Romula 'Dealul Morii' (Nica 1985: 39) arată succesiunea culturală Vinča, Dudești, Gumelnița și Sălcuța, secvență confirmată de cercetările de la Drăgănești Olt 'Corboanca' unde întâlnim culturile Gumelnița B 1 și Sălcuța¹.

Prezența comunităților gumelnițene nu este sporadică, întâmplătoare, ci destul de consistentă, inventarul arheologic fiind numeros iar complexele evidențiate dintre cele mai diverse. Acest lucru ne va permite să încercăm o comparație între artefactele de tip Sălcuța și cele gumelnițene, fapt ce este indicat, întrucât numeroase materiale și elemente de structură sunt identice și ne îndeamnă la acest demers.

În ceea ce privește tipul locuințelor din așezările Sălcuța, cât și forma și modul de construcție al acestora, asemănările cele mai mari le avem cu cultura Gumelnița (Comșa 1985: 34).

- accesul în locuințe este de presupus pe laturile scurte prevăzute cu prispe, iar fereastra de formă ovală dispusă în centrul fațadei lungi poate fi o soluție posibilă (Căscioarele).

- structura șarpantei este consemnată prin marcarea pe frontoane a capetelor grinzilor orizontale de coamă (Căscioarele), a căpriorilor cu capetele petrecute deasupra coamei (fixate probabil cu legături vegetale), la frontoane, intersecția având motiv arhitectural (Căscioarele, Radovanu).

Privite în ansamblu, uneltele și armele de silix din cultura Sălcuța cunoscute până în prezent sunt asemănătoare până la identitate cu tipurile similare descoperite în aria culturii Gumelnița.

Tocuri sau mânere, confecționate din corn de cerb sau de alt animal, s-au descoperit și în cadrul culturii Gumelnița de pe teritoriul Munteniei și în Bulgaria.

Influențele gumelnițene în domeniul metalurgiei sunt și ele prezente. Acele cu secțiunea pătrată și rotundă sunt piese comune și sunt atestate în faza II Sălcuța de la 'Măgura Fetelor' și 'Măgura Cetate' de la Vădastra (jud. Olt), în faza III Sălcuța de la Ostrovul Corbului (jud. Mehedinți), Cuptoare 'Sfoge' (jud. Caraș Severin), Băile Herculane 'Peștera Hoților' (jud. Caraș Severin); cele cu

volută sunt mai rare, în mediul sălcuțean un exemplar provenind de la Vădastra și alte două de la Drăgănești Olt 'Corboaică' (jud. Olt) și aparțin fazei Sălcuța II.

Numeroase analogii avem însă în mediul cultural gumelnițean din nordul Dunării dar și în cel sud Dunărean, de tip Karanovo VI². Ace cu volută au fost găsite în tell-ul Boian B - 'Grădiștea Ulmilor' (Cristescu 1925: 276-303), Gumelnița (Comșa 1965: 364), Sărulești (Comșa 1965: 365), Jilava (Comșa 1965: 366), toate în nivelurile Gumelnița B 1 (faza finală). Mai trebuie evidențiat faptul că, atât acul de la Drăgănești Olt, cât și cel de la Vădastra, prezintă partea tijei dinspre vârf ușor arcuită, lucru ce nu este singular și poate fi observat și în mediile culturale învecinate atât la acele cu volută cât și la cele simple, cu secțiunea în patru laturi și vârful ușor subțiat și curbat, cum este cazul piesei din așezarea de la Gnilane, dintr-un nivel superior aparținând grupului Krivodol.

Din categoria acelor ce se termină la unul din capete cu o placă romboidală, pentru exemplarul de la Drăgănești Olt (jud. Olt), singurele analogii le găsim în depozitul de la baza tell-ului Boian B unde au fost găsite patru piese ce prezintă la unul din capete o placă romboidată cu dimensiunile de 3 cm, dar și într-un mormânt de copil din faza Gumelnița B 1 (Comșa 1960: 9).

Topoarele dălți au corpul înalt, cu secțiunea dreptunghiulară iar tășul este cu colțurile în afara corpului dălții. Ele aparțin seriei înalte și grele, iar tipologic seamănă cu cele ale variantelor Coteana și Gumelnița (Vulpe 1973: 221). Ele se înrudesc și cu topoarele plate din cupru, cu secțiunea dreptunghiulară, folosite de comunitățile Cucuteni-Tripolie (Dumitrescu 1976: 357).

Prin caracteristicile sale metrice, toporul de la Cuptoare 'Sfoga' (jud. Caraș Severin) se înscrie în categoria dălților, având atributele unor topoare plate (faza Sălcuța II c – III). Are analogii la Plocnic, în materialele din Peștera Zlot, în nivelul II a de la Maliq (Radu 1999: 174), dar și la Fărcașul de Sus 'Săliște' (jud. Olt) în mediul Boian V-Gumelnița (Nica 1995: pl. 15.7).

Reprezentativă pentru această analiză este așezarea de la Drăgănești Olt 'Corboaică', atât din punct de vedere stratigrafic, cât și al evoluției ceramicii descoperite în cele 10 niveluri de locuire, ea se apropie mai ales de situațiile întâlnite în tell-urile din Muntenia³. Dintr-o prezentare puțin mai detaliată a ceramicii se vor putea observa caracteristicile tipic gumelnițene ale acesteia, iar asemănările merg până la identitate, în unele cazuri, cu o parte a ceramicii culturii Sălcuța.

Strachina cu buză îngroșată spre interior (faza Sălcuța I) are analogii în prima fază a complexului Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I). (Voinea 2005: 36, Pl. 2.1-6; Pl. 25) Diferențele constau în faptul că marginea este îngroșată mai mult sau mai puțin proeminent, uneori având aspectul unui prag (Trestenic). Are o largă răspândire (nu apare în regiunea Varna) și este întâlnită în toate fazele evolutive Sălcuța. Astfel de formă apare și în faza Gumelnița A 2/Karanovo VI faza II (Ovcarovo, Hârșova, Tangâru, Medgidia, Karanovo VI). O întâlnim și la Ostrul Corbului, faza Sălcuța III.

Strachina cu buza arcuită în interior (fazele Sălcuța I, II a, II b, II c) sunt forme 'universale' au marginea înclinată brusc, în unghi ascuțit (Ovcarovo, Trestenic, Tangâru - Gumelnița A 1) sau ușor arcuită, cu aspect rotunjit (Voinea 2005:36, Pl. 4.5, 7; Pl. 29.6) (Năvodari-Gumelnița A 2, Medgidia-Gumelnița A 1). Pentru faza Gumelnița A 2/Karanovo VI, faza II, analogii avem la Varna, Ovcarovo, Hârșova. În mediul sălcuțean mai apare la Almăjel, faza Sălcuța II.

Străchinile 'cu sugrumătură' și cele **cu umăr** din fazele Sălcuța II a, II b, II c, își au corespondentul în complexul Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I) în străchinile cu marginea evazată și umăr ascuțit (Voinea 2005: 36, Pl. 4) - Tangâru. Prezența lor este mare, iar în regiunea Varna se întâlnesc forme elegante. Pentru faza Gumelnița A 2/Karanovo VI faza II, aceste forme sunt mai rare, calitatea pasteii este superioară și vasele sunt pictate cu grafit uneori (Ovcarovo). În Oltenia apar la Sălcuța, Ostrovul Corbului (faza III), Almăjel (faza II).

Strachina tronconică, cu pereți drepți, ușor arcuiți sau concavi ce apare în faza Sălcuța III este prezentă în complexul Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I) - Ovcarovo, Tangâru. O găsim și la Almăjel - faza II - și Ostrovul Corbului, faza Sălcuța III.

Strachina cu marginea înaltă, în unghi drept sau rotunjită, de la Ostrovul Corbului este prezentă în complexul Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I) - Ovcarovo, Trestenic, Tangâru (A 1), Năvodari (A 2) și continuă tradiția Karanovo V-Marica. Arealul de răspândire este larg: Tracia de nord, nord - estul Bulgariei, Muntenia și Dobrogea.

Strachina cu marginea scurtă (Voinea 2005: 37, Pl. 5-6), **dreaptă sau ușor evazată** (Ostrovul Corbului III) își găsește analogii în zona litoralului pontic: Medgidia, Hârșova, Trestenic (Gumelnița A1), Năvodari (A 2).

Cupele cu picior, tronconice, fără margine profilată, de la Sălcuța, din fazele I, II b, II c, se regăsesc în complexul Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I) în regiunea Varna și amintesc de vechi tradiții Hamangia-Sava. Prezențele în faza Gumelnița A 2/Karanovo VI faza II sunt mai rare (Voinea 2005: 42, Pl. 29.7; 34) - Blejești, Hârșova.

Castronul cu marginea înclinată în interior, din faza III de la Ostrovul Corbului și Almăjel, faza II, este o formă comună și des întâlnită în Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I). Calitatea pastei este grosieră iar suprafața este tratată neglijent și decorată cu barbotină (Tangăru).

Castronul cu umăr ascuțit, cel cu umăr rotunjit și marginea înclinată spre interior de la Almăjel, faza II și Ostrovul Corbului, faza III au analogii în faza Gumelnița A 2/Karanovo VI faza II (Voinea 2005: 37 - 42, Pl. 10; 34.1-7, 9-10) - Hârșova, Goljamo Delcevo, Varna, Pietrele.

Paharul, cu corpul arcuit convex, cu umărul oblic și marginea dreaptă, cu corpul bombat, ce au fost găsite la Sălcuța, faza I și Ostrovul Corbului, apare în complexul Gumelnița - Karanovo VI (A 1/I). Forma sa este simplă, tronconică, cu pereții ușor arcuiți. Uneori prezintă umăr ascuțit, altelei are partea superioară decorată.

Vasul cu corpul bombat sau bolul, din faza II c de la Sălcuța, este o formă comună, larg răspândită și se întâlnește și în arealul Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I) sub forme simple sau cu gât scurt și decorat cu barbotină sau brăuri alveolate (Voinea 2005: 38, Pl. 9.1-5, 7; 11.1-2; 34.9-10, 13; 36.:2, 3, 5) - Trestenic, Ovcarovo, Lișcoteanca. În faza Gumelnița A 2/Karanovo VI faza II se observă tendința spre forme aproape sferice, cu diametrul gurii foarte mic (Pietrele, Blejești, Cunești, Hârșova).

Vasul bitronconic, cu marginea înclinată spre interior (Sălcuța, II c și III), apare în mediul Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I) fără gât, cu umăr ascuțit (Trestenic, Hârșova) sau rotunjit (Ovcarovo) și cele cu marginea sub forma unui gât scurt (Voinea 2005: 38, Pl. 12.1-9; 13.1-2) - Trestenic.

Vasul cu corpul sferic de la Sălcuța, faza II c și Almăjel, faza II, este numit în areal gumelnițean (A 1) vas bitronconic cu umăr bombat și gât scurt (Trestenic).

Vasul semisferic (Sălcuța, faza II) este caracteristic fazei Gumelnița A 2/Karanovo VI faza II și aparține categoriei ceramicii grosiere (Voinea 2005: 42, Pl. 30.7-11; 35.4-5; 39.5) - Goljamo Delcevo, Medgidia, Karanovo.

Vasul piriform, Sălcuța, fazele II c, III, cunoaște în complexul Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I) forma simplă și cea cu umărul profilat sau lat. Pasta lor este fină. Prezențe la: Căscioarele, Hârșova, Jilava. Acest tip de vas este sesizat și la nivelul Gumelnița A 2/Karanovo VI faza II (locuința L 12 de la Hârșova) unde apare acoperit cu slip și prezintă două apucători sub gât.

Capacul, din faza I de la Sălcuța, are analogii în zona litoralului în piesele de formă discoidală, fără mâner, prevăzute cu una sau mai multe perforații. Capacul semisferic, cu margine înaltă, dreaptă (Hârșova), decorată cu excizii și caneluri este de veche tradiție Boian-Polijanica și apar și în Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I) (Voinea 2005: 39, Pl. 19.2; 84.5).

Capacul 'căciulă' ce apare în faza Sălcuța II b îl găsim în Dobrogea, Tracia de Nord, zona litorală (Hârșova, Drama, Goljamo Delcevo, Varna) la nivelul Gumelnița A 2/Karanovo VI faza II (Voinea 2005: 44, Pl. 40.11-15).

Vasele de provizii, ce apar la Sălcuța, faza II c, se regăsesc în arealul Gumelnița-Karanovo VI (A 1/I) sub forma tronconică sau semisferică, pasta grosieră și prevăzute cu apucători (două sau patru), dar și în Gumelnița A 2/ Karanovo VI faza II. În această fază sunt sesizate **vasele 'cu prag'**, (Ovcarovo), ele având corespondent și în cultura Sălcuța.

Vasele bitronconice cu gât înalt, tronconic, constituie o creație gumelnițeană. Partea lor superioară este pictată cu grafit, iar umărul decorat cu impresiuni, incizii. Și vasul globular, găsit la Sălcuța, faza III, își găsește analogii, fiind o formă comună ce se dezvoltă apoi în Gumelnița A 2.

Vasul miniatură, ce apare în fazele I, II a, III la Sălcuța își găsește similitudini în Gumelnița A 2/Karanovo VI faza II și aparține ceramicii grosiere (Voinea 2005: 43, Pl. 35.2, 6-7; 36.1, 4, 7-8, 10) - Varna, Cunești, Goljamo Delcevo.

Vasul cu 'tub de scurgere' ce îl întâlnim în fazele I, II c de la Sălcuța, faza III de la Ostrovul Corbului și Almăjel este întâlnit în toate regiunile Gumelnița/Karanovo VI pe întreaga perioadă de evoluție (Voinea 2005: 45, Pl. 45.1-3; 89.3) - Lișcoteanca, Drama, Cunești, Căscioarele.

Amfora, ce apare destul de frecvent la Ostrovul Corbului, în faza evolutivă III, este întâlnită în faza Gumelnița B 1 (Voinea 2005: 43, Pl. 83; 85.9). În regiunea Varna este absentă.

Strecurătorile, din fazele II c, III de la Sălcuța și Drăgănești Olt sunt prezente și ele în mediul cultural Gumelnița A 2/ Karanovo VI faza II (Voinea 2005: 44, Pl. 45.6-8) - Hârșova, Pietrele, iar anterior au fost atestate și în mediul Boian-Spanțov în așezarea de la Vistireasa (Mirea și Pătrașcu 2006: fig. 17.3).

Vasul askos găsit în nivelul II la Sălcuța, dar și la Cerăt, are analogii în Gumelnița/Karanovo VI. Pentru faza A 2 forme asemănătoare avem la Căscioarele și Carcaliu, frecvența lor crescând în faza B 1, de o parte și de alta a Dunării (Voinea 2005: 46, Pl. 97) - Căscioarele, Jilava, Sultana, Vidra, Ciolănești din Deal, Russe, Hotnica, Banjata, Asmak, Stara Zagora,

Dolnoslav, Meckur. S. Marinescu-Bîlcu menționa faptul că formele de tip 'burduf' (origine tesalică), cu toarta supraînălțată și gât asemenea unui cioc 'pot constitui prototipul askoi Marica și mai târziu pentru askoi Sălcuța' (Marinescu-Bîlcu și Andreescu 2005: 171).

Cea mai mare parte din formele ceramice prezentate mai sus se regăsesc și în Câmpia Munteniei, în arealul Gumelnița B 1, în așezările de la Alexandria 'Gorgan' și 'Movila de la Podul Nanovului' (Mirea și Pătrașcu 2006: 11-15).

Analiza motivelor decorative trebuie făcută ținându-se cont de organizarea lor pe suprafața vasului.

Combinarea mai multor tehnici pentru a decora un singur vas o întâlnim și în cultura Gumelnița: incizie/relief, pictura cu grafit/relief, scrijelire/incizie/ pictura crudă. Tehnica este de asemenea pozitivă - motiv reprezentat direct și tehnica negativă - motiv 'cruțat' din fondul vasului.

Pentru suprafețele plate sau cilindrice este folosit registrul delimitat de linii sau benzi orizontale.

Vasele acoperite cu decor pe o bună parte din suprafață constituie o particularitate pentru cultura Gumelnița, în schimb în așezările culturii eneolitice Sălcuța și mai rar în cele ale grupei Bubanj (Tasić 1995: 136) - Serbia de nord-est, motivul canelat și incizat în stilul arcadelor se întâlnește mai des.

Motivele de **linii incizate**, ce cuprind întreaga suprafață a vasului, reprezintă o continuitate din nivelul Boian V-Gumelnița A 1 unde apar pe chiupuri și capace de mari dimensiuni, neorganizat (sunt sub formă de benzi simple, grupuri de trei - patru benzi verticale și oblice, benzi late în unghi, căpriori). Liniile orizontale pot delimita registrul (buza de margine sau gât, gâtul de umăr sau corp). Benzile de linii indică metopele, cele interioare acoperă marginea. Pe suprafețele circulare decorul apare împărțit în patru sectoare și se folosesc liniile sau benzile de linii. În nivelul mijlociu, corespunzător fazei Gumelnița B 1, vasele bitronconice sunt ornamentate pe umăr cu motive în formă de labirint, spirală sau linii și sunt asemănătoare cu cele de la Căscioarele, Gumelnița, Sălcuța și Verbicioara.

Liniile incizate în zig - zag sunt prezente și la Sărata Monteoru, iar impresiunile făcute 'cu unghia' sau 'degetul' amintesc de vechi tradiții Criș și sunt frecvente în așezările gumelnițene dar și în cele de tip Sălcuța.

Impresiunile, realizate **cu vârf bont** sunt de tradiție Gumelnița - apar la finalul fazei A 2 (Voinea 2005: 54; Pl. 48:8; 50:2; 68:1-6, 8; 69; 76; 81:7; 93:4). La fel și cele realizate 'cu scoica'. Sunt dispuse în registru pe umărul castroanelor, în exteriorul capacelor, pe vasele piriforme și amfore. Acest decor 'în paranteze' apare în combinație cu alte tehnici decorative și este considerat unul dintre cele mai reușite. Continuă și în faza Gumelnița B 1. Cele realizate 'cu degetul' de formă ovală, se întâlnesc pe vasele de provizii ale fazei Gumelnița B 1.

Crestăturile, ce decorează buza străchinilor, umărul ascuțit, apar mai ales în asocieră cu relieful și le întâlnim destul de rar în faza A 2 Gumelnița (Voinea 2005: 54, Pl. 49.5; 70.1; 74; 75; 77.3; 81.2; 84.3) - Cunești, Medgidia.

Relieful (Voinea 2005: 54, Pl. 78.3; 80.6; 81.4, 5, 8, 10; 82.2-4; 84.7, 9-10; 61.6-7, 12, 85.4-5; 61.8-11; 62-64; 67; 81.11; 48.4; 63.5, 6) sub forma de **butoni** (Sultana, Năvodari, Hârșova, Medgidia, Căscioarele), **pliseuri** (Tangâru, Hârșova), **brâuri alveolare** (Goljamo Delcevo, Căscioarele) este des întâlnit în ceramica Gumelnița în special pe ceramica de uz comun. Brăurile decorează aici capacele, în timp ce pliseurile și canelurile apar pe castroane, vase bitronconice, dispuse pe linia de maximă rotunjime și având forma unui **torques**.

Barbotina, folosită mai mult ca o metodă de tratare a suprafeței vaselor de uz comun este dispusă în vârci. Apare pe chiupuri (faza Gumelnița A 2) în două registre separate de un brâu alveolar sau patru proeminente apucători dispuse pe linia de maximă rotunjime. În combinație cu pliseuri o întâlnim dispusă pe partea inferioară a vaselor.

Motivele punctiforme (Voinea 2005: 56, Pl. 9.4, 8-9; 16.6) sub forma de șiruri (Lișcoteanca, Durankulac) realizate cu vârf bont apar în Gumelnița A 1. La fel și proeminențele conice (Trestenic).

Motivul unghiular apare sub forma 'decorului în paranteze' în faza Gumelnița A 2.

Triunghiul este des folosit și apare singur sau în repetiție în fazele A 1-A 2 Gumelnița sub forma 'dinților de lup'. Decorează umărul lat al castroanelor, marginea joasă a străchinilor, paharelor.

Pătratul apare rar, pe umărul castroanelor sub forma 'tablei de șah' pictată sau incizată.

Motive curbilinii sunt destul de rare. Cel mai întâlnit este cel în formă de 'S', frecvent în cultura Gumelnița pe suprafețele circulare și realizat cu grafit.

Motivul spiralei este de origine gumelnițeană, în cadrul acestei culturi el alternând frecvent cu benzi și buline. Pe suprafețele circulare (capace, străchini) spirala devine element central. Totul se încadrează în registre, metope sau sectoare de cerc marcate prin linii sau benzi. Se dezvoltă în Tracia de nord de unde preia vechi tradiții Marica III - IV. Apare pe umărul castroanelor iar înlănțuirea este una dintre cele mai armonioase forme de tratare. Este asociat cu simbolistica feminină.

Semicercul este reprezentat prin decorul 'în paranteze' la nivelul fazei Gumelnița B 1 și apare sub formă de șiruri paralele dispuse în opoziție.

Pictura 'crudă' cu roșu sau alb, după ardere, are analogii în fazele Gumelnița A 1 - A 2.

Ceramica cu grafit, prezentă consistent în arealul culturii Gumelnița, este destul de rară în spațiul complexului Sălcuța-Bubanj-Krivodol. Motivul 'dinților de lup' pictați cu grafit pe gâtul unei cești ce aparține culturii Gumelnița este identic cu inciziile, în aceeași formă, de la Ostrovul Corbului (Simon 1989: fig. 19.7c) și Hissar, lângă Suva Reka - Metohioia (Tasič 1995: 132, fig. 18.3). De asemenea, decorul tablei de șah, combinat cu cel linear, este tipic gumelnițean.

Pentru pictura cu grafit, cele mai interesante analogii le găsim în mediul cultural gumelnițean din așezările de la Vitănești (Andreescu și Mirea 2003: 71-87) Teleorman, ultimul nivel de locuire - Geangoiești (Olteanu 2002: 124), Tangâru (Berciu 1961: 264), dar și în nivelul ce aparține culturii Gumelnița de la Drăgănești - Olt 'Corboaică' (Nica et al. 1994: 41-60). În general vasele pictate din cadrul complexului cultural Sălcuța-Bubanj-Krivodol sunt foarte rare. În proporție de 1-3% ceramica bună și fină este pictată.

Un rol important în dezvoltarea decorului cu grafit l-au jucat comunitățile neolitice din Macedonia Răsăriteană și Tracia Egeeică. Atestată inițial la Sitagroi, apoi la Otzaki-Dimini, ceramica grafitată se răspândește pe direcția Tracia Egeeană, Bulgaria (Karanovo V, Marica) și sudul României (Boian). Extras din munții Rodopi și Balcani, grafitul a avut o circulație intensă fiind găsit în așezări precum Janka, Kodjadermen și necropolele Varna, Devnia. În cultura Gumelnița apare pe forme precum străchinile, castroane, capace mici și mijlocii, vase bitronconice (la fel și în Sălcuța); este combinat cu decor incizat, în relief sau impresiuni și este expus pe partea superioară a vaselor (Voinea 2005: 53) - Tangâru.

Prezența destul de rară a picturii cu grafit este explicabilă. În mediul gumelnițean ea este frecvent întâlnită la nivelul fazelor Gumelnița A - A 2 / Karanovo VI I-II (Voinea 2005: Pl. 46-48, 53, 55, 57-59, 63, 87, 93), pentru ca în a doua fază, în locul picturii să fie preferate tehnici decorative ca incizia, impresiunile, reliefurile.

Plastica din lut și os are numeroase analogii în mediul Gumelnița B 1 (Andreescu 2002: pl. 18.7-8; 19.1, 3-4, 6-7, 10-12; 22. 1-2, 4-6, 9; 23.1-4; 21; 20/1; 25.2-3; 29.1,4-6, 8; 31.2-4; 45.4, 7-8) după cum urmează:

- statuete de lut ce nu au capul modelat (Căscioarele, Vidra, Teiu);
- statuete de lut cu capul lucrat în stilul 'cioc de pasăre' (Vidra, Teiu, Vitănești, Căscioarele);
- stauete din lut ce au jumătatea inferioară scobită (Căscioarele, Blejești, Gumelnița);
- statuete din lut ce au în pântec biluțe ce reprezintă fetusul (Geangoiești);
- statuete de lut ce au picioarele decorate (Căscioarele, Vitănești, Teiu);
- statuete din lut cu picioarele lipite și separate prin incizie (Vitănești);
- statuete ce au corpul străbătut pe întreaga axă verticală (Vitănești, Căscioarele);
- statuete de lut cu brațele întinse lateral (Sultana, Garagău, Gumelnița, Alexandria 'Gorgan', (Mirea și Pătrașcu 2006: fig. 25.1-2);
- statuete de lut ce au la partea superioară o terminație cilindrică (Popești, Căscioarele);
- statuete din lut realizate în poziție 'șezândă' (Căscioarele, Sultana, Potcoava);
- statuete din lut, de forma prismatică, ce au capul ușor modelat (Vitănești, Căscioarele, Alexandria 'Gorgan' (Mirea și Pătrașcu 2006: fig. 25.3-4).

Unele forme sunt mai rare. S-a păstrat numai partea superioară a corpului care este străbătută longitudinal de o perforație care nu are aceeași grosime și care servea, probabil, la fixarea unei 'umbrele rituale' (Berciu 1953: 590). Forma acestui tip de idol se orientează spre plastica ariei est mediteraneene. Analogii are și în cultura Gumelnița în ceea ce privește prezența perforației verticale prin cap.

Plastica din os este și ea prezentă în cultura Gumelnița (Andreescu 2002 a: pl. 41.2, 6; 43; 45. 4, 7-8; 46.1-6; 47. 4, 8-9; 48.2-3, 5, 7, 9; 49.1-2, 5, 8), în toate fazele evolutive exemplarele de la Sălcuța găsindu-și cele mai apropiate analogii în:

- figurinele ce au capul patrulater, prezintă perforații grupate câte trei pe ambele laturi ale capului (ochii sunt perforați); mâinile sunt redată prin perforații; partea inferioară incizată (triunghiul fertilității, picioarele, bazinul) - Oltenița, Potcoava, Vidra, Sultana, Vitănești, Căscioarele;
- figurinele prismatice cu capul redat în stil 'cioc de pasăre' - Căscioarele, Alexandria, Măriuța.

Pentru arealul sălcuțean din Banat, la nivelul fazei evolutive II b, au apărut două fragmente plastice din lut (jumătatea superioară) ce prezintă găuri de fixare a capului, se înscriu în seria celor cu capul plat și brațele în cruce. Asemenea reprezentări sunt moștenite din cultura Gumelnița, provin din cultura Boian ca rezultat al descendenței directe și au la bază fond vinčian (Berciu 1961: 71).

O figurină asemănătoare s-a găsit în arealul gumelnițean la Poroschia, care, prin găurile ce-i marchează umerii și ochii, este identică cu cea de de la Valea Anilor. Astfel de reprezentări au analogii și în mediul cucutenian în fazele evolutive AB și B.

Plastica comunităților eneolitice Sălcuța nu este destul de diferită față de cea a culturii Gumelnița (Voinea 2005: 51) - ale carei reprezentări păstrează în general tradițiile Boian, cu diferențe morfologice. Pentru fiecare parte anatomică sunt preferate anumite motive :

- pe umeri - cercuri concentrice
- pe abdomen - spirale
- pe coapse, fese și pulpe - benzile și unghiurile
- în regiunea pubiană - triunghiul

Din punct de vedere al **ritului și ritualului**, mormintele sălcuțene se apropie de mormintele cu scheletele culcate ghemuit pe stânga, cu mici deviații de orientare (sud/sud-est, est/nord-est și est/sud-est), descoperite în aria complexului cultural Boian-Gumelnița din Muntenia (Cernica, Andolina, Izvoarele, Vărăști, Radovanu) și de la sud de Dunăre (Kubrat, Russe, Goliarno Delčevo). Majoritatea scheletelor de la Grădiștea Ulmilor, Goliarno Delčevo, patru de la Dridu, 19 de la Kubrat și 21 de la Russe erau culcate pe stânga. Trebuie subliniat faptul că poziția chircit pe stânga, cu capul orientat nord-est și sud-est, cu fața la est, se întâlnește mai frecvent la mormintele descoperite la nord de Dunăre (Comșa 1995: pl. 157)

Poziția ghemuită, pe dreapta, a patru schelete din necropola de la Gârlești (M7-M10) se întâlnește într-o frecvență la fel de mică tot la mormintele gumelnițene de la Vidra, Cernavodă, Grădiștea Ulmilor, Dridu, Kubrat și Russe. Aceeași constatare se poate face atunci când este vorba de poziția chircită a brațelor, care în majoritatea cazurilor, atât la Gârlești, cât și la mormintele gumelnițene ating cu palmele fața sau bărbia.

Cât privește poziția chircită a membrilor inferioare, în mai toate cazurile, atât la Ghercești, Ostrovul Corbului, Drăgănești - Olt ca și la cele din așezările gumelnițene, femurele fac unghi drept cu coloana vertebrală. Cu excepția necropolei gumelnițene de la Varna, majoritatea mormintelor din aria Boian - Gumelnița de la nord și sud de Dunăre au inventarul funerar sărac.

Prezența unor elemente gumelnițene, faza evolutivă B 1, în cultura Sălcuța este explicabilă. Tot spațiul de vest al Munteniei (Andreescu, Mirea și Apope 2002) este intens locuit în neoliticul târziu :

- Valea Neajlovului: Bucșani;
- Valea Teleormanului: Popești, Negreni, Tătăraștii de Jos, Slăvești, Trivale - Moșteni, Perii Broșteni, Lăceni, Vitănești;
- Valea Vedei: Brebina, Plosca, Nenciulești, Alexandria, Țigănești, Balaci, Odobeasca, Satu Vechi, Drăgănești de Vede;
- Valea Pâraului Căinelui: Ciolănești din Deal, Copăceanca, Călinești;
- Alte văi: Tecuciului, Nanovului, Urluiului, Claniței, Mozacului, Dambovcului, Tinoasei, Zâmbreasca, Glavaciocului.

Comunitățile Gumelnița prezente în Oltenia se aflau la nivelul evolutiv al fazei B 1. Civilizație cu o diversitate de forme și motive decorative, de modalități de execuție și organizare a decorului, are o prezență consistentă în dezvoltarea culturii Sălcuța.

Influențele și similitudinile le întâlnim la nivelul ceramicii: formă (strachina cu buza îngroșată spre interior, strachina cu buza arcuită în interior, străchinile 'cu sugrumătura' și cele cu umăr, strachina tronconică, cu pereți drepți, ușor arcuiți sau concavi, strachina cu marginea înaltă, în unghi drept sau rotunjită, strachina cu marginea scurtă, dreapta sau ușor evazată, cupe cu picior, castronul cu marginea înclinată în interior, castronul cu umăr ascuțit, paharul, vasul cu corpul bombat sau bolul, vasul bitronconic, vasul semisferic, vasul piriform, capacul, vase de provizii, vasele 'cu prag' vasele bitronconice cu gât înalt, tronconic, vase miniatură, vasul cu 'tub de scurgere' amforă, strecurătorile, vasul askos) și decor (linii incizate, motivele punctiforme, motiv unghiular, motivul spiralei, triunghiul, pătratul, motivul curbilinar, semicercul). Le găsim și în tehnicile de execuție: impresiunile, creșturile,

inciziile, relieful (butoni, pliseuri, brâuri alveolare), barbotina, pictura 'crudă', pictura cu grafit, în plastica antropomorfă din lut și os, în rit și ritual.

Locuințele și amplasarea așezărilor merg în unele cazuri până la identitate cu elementele similare din cultura Gumelnița. Totuși, locuințe celebre ce au fost identificate în mediul gumelnițean precum: locuința pe piloni, locuința cu fundație, locuința sanctuar, locuințe 'atelier' nu apar în Sălcuța.

Cu toate acestea, de ce în ceramica culturii Sălcuța nu au ajuns forme precum fructierele cu picior înalt și gol în interior, platourile, vasele etajate, vasele suport, 'măsuțe' suport, vasele de tip 'solniță' vasele de tip lampă/'opaiț' vasele comunicante, vasele cu două gâturi, vasele cutie, vasele de tip 'lalea' vase tip rhyton? De ce pictura 'crudă' sau cea cu grafit, atât de răspândite în cultura Gumelnița și realizate cu un rafinament desăvârșit apar destul de rar în cultura Sălcuța? Oare să nu fi știut sălcuțenii de pictura cu aur?

Și alte motive decorative lipsesc: 'frunza' motivul 'Y'- ului, crucea grecească, crucea malteză, crucea Sf. Andrei, romb, stâlpul vertical, motivul tau, semiluna, palmeta, trefla, motivul 'X'.

Nici metode sofisticate de organizare a decorului precum cea cruciformă, mandala, tri și tetraskelion, tangenta, înlanțuirea, suprapunerea nu sunt întâlnite.

Reprezentările plastice sălcuțene sunt lipsite de piese realizate din marmură. Vasele antropomorfe sau zoomorfe, ce în Gumelnița sunt întâlnite și sunt adevărate capodopere de artă, sunt sugerate de câteva fragmente ceramice cu reliefuri antropomorfe. Modelele din lut ce reprezintă sanctuare nu sunt atestate.

Prelucrarea aurului, care în mediul gumelnițean este confirmată, în mediul sălcuțean nu a fost documentată.

Se poate observa destul de ușor că în mediul Sălcuța, influențele gumelnițene sunt la nivelul elementelor comune, simple, funcționale ce nu sunt neapărat caracteristice doar culturii Gumelnița, unele dintre ele având rădăcini până în perioada neoliticului timpuriu.

Din cultura Sălcuța lipsesc tocmai acele elemente care dau rafinament și splendoare unei culturi superioare (cum este cazul culturii Gumelnița). Este imposibil de crezut că populațiile sălcuțene ar fi fost lipsite de simțul estetic, care, de altfel este evidențiat în câteva realizări. Că ritul și ritualul nu ar fi fost o componentă de prim rang a acestor comunități umane.

Ca un corolar al tuturor acestor elemente comune, în momentul de față credem că nu putem disocia cele două culturi eneolitice sud carpatice: Sălcuța și Gumelnița, chiar dacă există diferențe cronologice între cele două fenomene culturale. Mai mult, cultura eneolitică Sălcuța este de sorginte gumelnițeană, fondul material, elementele de natură constructivă și abordările spirituale și plastice ilustrând acest caracter.

Discuția nu este încheiată. Cercetările de amploare din siturile de la Pietrele 'Măgura Gorgana' (Toderăș 2009: 39-91) și Bucșani-Giurgiu (Bem și Radu 2007), unde cultura Gumelnița B este foarte bine reprezentată, au creat premisele unor noi relaționari între elementele materiale și abordările spirituale dintre cele două culturi. O nouă necropolă aparținând culturii Gumelnița este în curs de cercetare la Sultana-Malu Roșu (Lazăr et al. 2009: 165) și ne va oferi noi elemente pentru a raporta descoperirile funerare Sălcuța cunoscute până în prezent.

La o primă analiză comparativă a categoriilor ceramice descoperite la Pietrele 'Măgura Gorgana', putem găsi analogii în cultura Sălcuța pentru următoarele tipuri de vase: cu barbotină, butoni de umăr și apucători sub pântec; de provizii cu capac; cu suprafața netezită și decorată în diverse tehnici; capace cu decor incizat, benzi alveolare, barbotina; capace cu apucători în formă de cuptoare sau model de locuință (Toderăș et al. 2009: 80, Pl. VIII; XIII.A-D); strachina cu suprafața interioară împărțită în patru segmente (Toderăș et al. 2009: 81, Pl. XIV.B); vase miniaturale Toderăș et al. 2009: 88, Pl. XXI.A).

Aceste câteva materiale arheologice gumelnițene publicate de colegii noștri sunt suficient de ilustrative încât să considerăm că avem de a face cu un material arheologic obținut prin metode noi de cercetare, ce aproape că va completa golurile privind analogiile culturii Sălcuța cu zona Munteniei de vest și de a întări ipoteza privitoare la caracterul culturii materiale a eneoliticului oltean. Topoarele din silex și piatră șlefuită, acele de cupru cu placă rombică la cap sau dublă volută (Toderăș et al. 2009: 83, Pl. XVI.2-5), figurinele antropomorfe din os dar și cele din lut (Toderăș et al. 2009: 85, Pl. XVIII.1-4), completează acest tablou al unicității în modul de exprimare al eneoliticului din Oltenia și Muntenia.

Avem de a face cu o cultură unică, cu aspecte regionale, ce pornește din neoliticul dezvoltat și continuă și în perioada eneolitică, în registri simpli și utilitari, sub forma culturii Sălcuța și a aspectului cultural Brătești. Arheologii au împărțit această unicitate în variantele regionale de tip nord-

dunărean, dobrogean și sud-balcanic, la care se adaugă aspectele originale ale subtipului Stoicani-Aldeni din nord-estul Munteniei și sud-estul Dobrogei.

Cercetările din stațiunile pluristratificate de tip Gumelnița printre care - Vitănești-Teleorman, Bucșani-Giurgiu, Pietrele 'Magura Gorgana', Mălăiești-Prahova, Căscioarele, Măriuța și Sultana-Călărași, Vlădeni și Bordușani-Ialomița, Luncavița-Tulcea, Hârșova-Constanța dar și rezultatele obținute prin 'Proiectul Chronos - Cronologie și interacțiuni umane în eneoliticul din sudul României. GUMELNIȚA - perioadă cheie a preistoriei europene - stațiunile, spațiul cunoscut și necunoscut' și 'Southern Romanian Archaeological Project' (derulate de specialiști ai Muzeului Național de Istorie a României București în colaborare cu cercetători din țara și străinătate) vor crea premisele abordării siturilor cu nivele eneolitice ale culturii Sălcuța de pe alte poziții și reevaluarea a tot ceea ce se știe și prin perspectiva pluridisciplinară.

Noi descoperiri, conexiuni cu spațiile vecine vor lămuri, pe viitor, acest punct de vedere ce îl considerăm cel mai aproape de adevăr.

Note

^{1.} În straturile inferioare și mijlocii vasele au dimensiuni mici și mijlocii, prezintă lustru de culoare neagră, cenușie sau brună. După tehnica de prelucrare, analogii găsim la Sultana, Tangâru, Gumelnița, Căscioarele. Ceramica ce prezintă resturi vegetale în pastă ține de tradiția Boian V-Gumelnița 1 (A 1). În nivelurile superioare suprafața vaselor este mai îngrijită, iar ca forme întâlnim străchini, castroane, vase piriforme cu buza scurtă, vase borcan, vase cu corp bombat, askoi, cești, comune atât populațiilor Gumelnița cât și Sălcuța.

^{2.} În neoliticul final din Bulgaria de nord - est, ace de cupru cu volută la capăt au fost descoperite și la Ruse, Nevski, Zavet, Gabarevo (Mikov 1922-1925, fig. 49.a). Piesele în cauză aparțin unor nivele de locuire Karanovo VI.

^{3.} Sit preistoric de prim rang în care cultura Gumelnița B1 este bine reprezentată iar materialele apărute și informațiile acumulate în urma a treisprezece campanii arheologice, au ecouri în mediul culturii eneolitice Sălcuța, relevând caracterul gumelnițean al acestei exprimări culturale din Oltenia.

Bibliografie

- Andreescu, R. (2002a) *Plastica antropomorfă gumelnițeană. Analiza primară*, Monografii III, București: Muzeul Național de Istorie a României.
- (2002 b) 'Cultura Gumelnița în vestul Munteniei', *O civilizație necunoscută: 'Gumelnița'* www.cimec.ro
- Andreescu, R., Mirea, P. și Apope, Ș. (2003) 'Cultura Gumelnița în vestul Munteniei. Așezarea de la Vitănești, Județul Teleorman', *Cercetări Arheologice, Muzeul Național de Istorie București* XII: 71-87.
- Bem, C. și Radu, V. (2007) *Bucșani. 10 ani de cercetări arheologice. 1998-2007*, București.
- Berciu, D. (1953), 'Catalogul Muzeului Arheologic din Turnu Severin', *Materiale și Cercetări Arheologice* I: 589-649.
- (1961) *Contribuții la problemele neoliticului în România în lumina noilor cercetări*, București: Ed. Academiei R.P.R.
- Comșa, E. (1960) 'Consideration sur le rite funéraire de la civilisations de Gumelnița', *Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Nouvelle Série* IV: 5-11.
- (1965), *Quelques données sur les aiugilles de cuivre decouverte dans l'arie de la civilisation de Gumelnița, Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Nouvelle Série* IX: 361-72.
- (1985), 'Tipurile de locuințe din epoca neolitică de pe teritoriul României', *Arhivele Olteniei, Serie Nouă* 4: 24-34.
- (1995) 'Ritul și ritualul funerar al purtătorilor culturilor Boian și Gumelnița din Muntenia', *Acta Musei Napocensis* 32: 157-268.
- Cristescu, V. (1925) 'Les stations prehistoriques du lac de Boian', *Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne* II: 276-303.

- Dumitrescu, Vl. (1976) 'Problemele privind sincronismele unor culturi eneolitice', *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* 27(3): 355-63.
- Lazăr, C., Andreescu, R., Ignat, T., Mărgărit, M., Florea, M. și Bălășescu, A. (2009) 'New data on the Eneolithic Cemetery from Sultana-Malul Roșu (Călărași county, Romania)', *Studii de Preistorie* 6: 165-201.
- Marinescu-Bîlcu, S. și Andreescu, R. (2005) 'Piscul Cornișorului: 1945-1946', *Studii de Preistorie* 2 (2003-2004): 143-80.
- Mikov, V. (1922-1925): 'Mogilata pri S. Sultan (Popovsko)', *Godisnik na Narodnija Muzei* IV: 23-48.
- Mirea, P. și Pătrașcu, I. (2006), *Alexandria. Repere arheologice și numismatice*, Ploiești: Ed. Musica Viva.
- Nica, M. (1971), 'Evoluția culturii Vădastra pe baza descoperirilor de la Hotărani - Fărcașele, județul Olt', *Historica* 2: 5-32.
- (1985), 'Descoperiri ale complexului Boian V - Gumelnița în Oltenia', *Arhivele Olteniei. Muzeul Olteniei Craiova*, 4: 35-47.
- Nica, M., Floroiu, Z., Zorzoliu, T. și Vasilescu, M. (1994) 'Tell-ul eneolitic gumelnițean de la Drăgănești - Olt punctul <Corboaica>', *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* 45 (1): 41-59.
- Olteanu, Gh. (2002) *Repertoriul arheologic al județului Dâmbovița, volumul I A-M*, Târgoviște: Ed. Cetatea de Scaun.
- Radu, A. (1999) *Cultura Sălcuța în Banat*, Reșița: Ed. Banatica.
- Șimon, M. (1989) 'Așezarea sălcuțeană de la Ostrovul Corbului', *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* 40(2): 107-46.
- Tasič, N (1995) *Eneolithic cultures of Central and West Balkans*, Belgrad: Institute for Balkan Studies
- Toderaș, M., Hansen, S., Reingruber, A. și Wunderlich, J. (2009) 'Pietrele-Măgura Gorgana: o așezare eneolitică de la Dunărea de Jos între 4500 și 4200 î.e.n.', *Materiale și Cercetări Arheologice, (serie nouă)* V: 39-90.
- Voinea, V. (2005) *Ceramica gumelnițeană fazele A1 și A2*, Constanța: Ed. Ex Ponto.
- Vulpe, Al. (1973) 'Începuturile metalurgiei aramei în spațiul carpato-dunărean', *Studii și Cercetări de Istorie Veche* 24(2): 217-38.

1

2

Figura 1. Idol antropomorf din os aparținând culturii Gumelnița B1 din așezarea de la Pietrele 'Gorgana'.

Anthropomorphic bone figurines belonging to the Gumelnița B1 culture discovered in the settlement of Pietrele 'Gorgana'.

Figura 2. Idoli antropomorfi din os aparținând culturii Sălcuța din așezarea de la Drăgănești-Olt 'Corboaica'.

Anthropomorphic bone figurines belonging to the Sălcuța culture discovered in the settlement of Drăgănești-Olt 'Corboaica'.

3

4

Figura 3. Ace din cupru cu dubla volută și placă rombică la cap aparținând culturii Gumelnița B1 din așezarea de la Pietrele 'Gorgana'.

Copper needles with a double volute and rhombic head, belonging to the Gumelnița B1 culture, discovered in the settlement from Pietrele 'Gorgana'.

Figura 4. Ace din cupru cu dubla volută și placă rombică la cap aparținând culturii Sălcuța din așezarea de la Drăgănești-Olt 'Corboaica'.

Copper needles with a double volute and rhombic head belonging to the Gumelnița B1 culture discovered in the settlement of Pietrele 'Gorgana'.

5

6

Figura 5. Figurină antropomorfă din lut, în poziție șezândă, aparținând culturii Gumelnița B1 din așezarea de la Căscioarele.

Seated antropomorphic clay figurine belonging to the Gumelnița B1 culture discovered in the settlement of Căscioarele.

Figura 6. Figurină antropomorfă din lut, în poziție șezândă, aparținând culturii Sălcuța din așezarea de la Drăgănești - Olt 'Corboaica'.

Seated antropomorphic clay figurine belonging to the Sălcuța culture discovered in the settlement of Drăgănești-Olt 'Corboaica'.

7

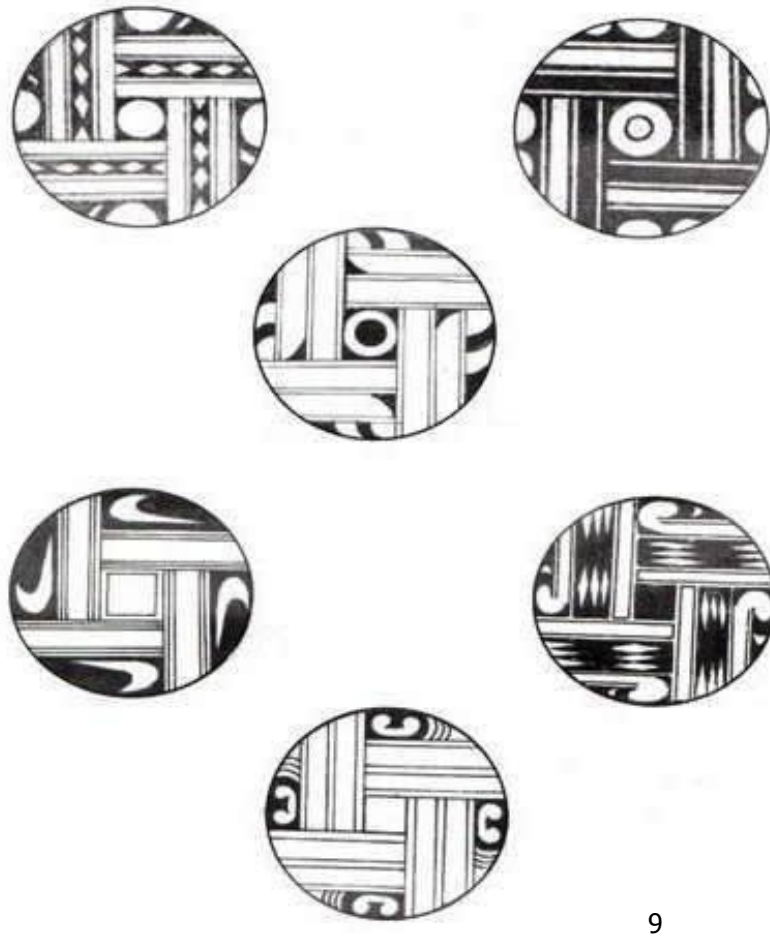
8

Figura 7. Reprezentări ale piciorului uman în lut aparținând culturii Gumelnița B1.

Clay representations of human feet belonging to the Gumelnița B1 culture.

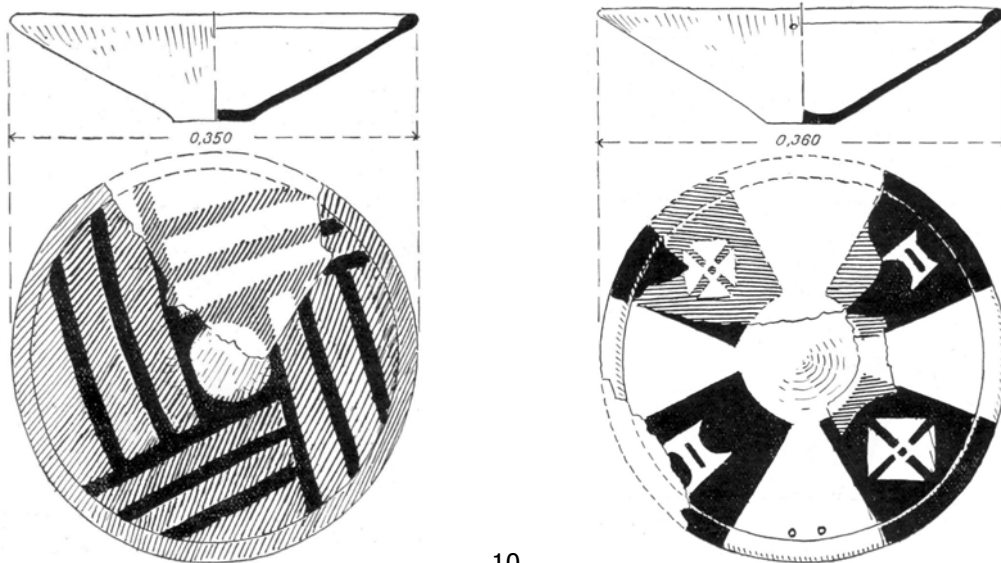
Figura 8. Reprezentare a piciorului uman în lut aparținând culturii Sălcuța. Colecția Istrati-Capșa, Muzeul Regiunii Porților de Fier din Drobeta Turnu Severin.

Clay representation of human feet, belonging to the Sălcuța culture. Istrati-Capșa collection, the Drobeta Turnu Severin Iron Gates Region Museum.

9

Figura 9. Vase gumelnițene cu suprafața interioară împărțită în patru segmente (apud V. Voinea).
Gumelnița vessels with the inside surface split in four segments (after V. Voinea).

10

Figura 10. Vase sălcuțene cu suprafața interioară împărțită în patru segmente (apud D. Berciu).
Sălcuța vessels with the inside surface split in four segments (after D. Berciu).